

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร

ฐานองค์การการเงินและการจัดการทรัพยากร
โดยชุมชน รูปแบบบูรณาการกองทุน

↳ ก่อตั้ง	1 มีนาคม 2549	
↳ สมาชิกปัจจุบัน	786	ราย
↳ เงินทุนปัจจุบัน	413,474	บาท

1. การก่อเกิดของแนวคิดสวัสดิการชุมชนในตำบลกกแดง

การก่อเกิดของแนวคิดการตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกกแดง เริ่มขึ้นเมื่อประมาณ ปี 2547 เมื่อมีแกนนำผู้ก่อการดีภายในชุมชนประมาณ 10 กว่าคนได้เข้าร่วมในงานพัฒนาชุมชนของตนอย่างจริงจัง สมัยเมื่อมีสำนักงานกองทุนการลงทุนทางสังคม (Social Investment Fund : SIF) หรือที่ชาวบ้านเรียกว่ากองทุนซีพีมาในพื้นที่ กองทุนซีพีได้ให้ประสบการณ์กับแกนนำในการให้โอกาสแก่ชุมชนในการคิดและการบริหารจัดการโดยภาคประชาชนเอง ซึ่งก็มีหลายเสียงที่บอกว่า การให้โอกาสเช่นนี้ ทำให้กระบวนการงานพัฒนาเกิดประสิทธิภาพที่ดีกว่าการพัฒนาแบบเดิมๆ นั้นหมายถึง ภาคประชาชนคิดเอง ทำเองจะได้รู้ว่าตนเองอยากได้อะไร อยากพัฒนาชุมชนของตนไปในทิศทางไหน

ประมาณปลายปี 2547 ได้มีสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7 จังหวัดกาฬสินธุ์ หรือ สสว .7 สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้เข้ามาอบรมให้ความรู้แก่แกนนำชุมชนเรื่องการทำแผนแม่บทชุมชน และได้มีการพูดถึงสวัสดิการชุมชนซึ่งเป็นการให้ความรู้แนวคิดสวัสดิการเบื้องต้น โดยแกนนำชุมชนท่านหนึ่งได้บอกเล่าย้อนหลังถึงการจุดประกายการมีแนวคิดสวัสดิการชุมชนในตำบลกกแดงว่า

“การจุดประกายของแนวคิดสวัสดิการชุมชนในตำบลกกแดง จากที่ได้ฟังตามหลักการและแนวคิดแล้วเป็นเรื่องที่ดี และถ้าทำได้จะดีมาก แต่ช่วงนั้นยังมีคำถามต่อว่า แล้วใครจะเป็นคนทำ พอดีกับช่วงที่มีการอบรมโดย สสว .7 ได้มีเจ้าหน้าที่จาก พอช.ได้เข้าไปร่วมในการเป็นวิทยากรการอบรมร่วมกับตำบลกกแดง จึงให้ข้อเสนอว่า หากเรามีการรวมกลุ่ม และมีการฝากเงินคนละ 1 บาท ต่อวัน /คน ภายในในกลุ่มของเราและหากสามารถฝากได้ถึง 100,000 บาท ทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนจะสมทบงบประมาณให้ 100,000 บาท เช่นกัน จาก

ข้อเสนอดังกล่าวได้ทำให้เกิดการกระตุกและกระตุ้นความคิดที่อยากให้เกิดการจัดสวัสดิการในชุมชนกกแดงของพวกเราในระยะแรก”

2. การรู้ปัญหาของชุมชนเริ่มต้นที่การทำแผนแม่บทชุมชน

กระบวนการอบรมการทำแผนแม่บทชุมชนตำบลกกแดง ที่นำโดยฝ่ายเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และแกนนำภาคชุมชน จำนวนประมาณ 32 คน ที่มาจากหลายหมู่บ้าน เช่น นายเสน รูปเหมาะ นายสุรัชย์ รูปเยี่ยม นายคนชาย รูปเยี่ยม นายอุทัย คนเพียร นายทองคำ โชติมุข นายสวัสดิ์ไทย อุคำและนายบุญเพ็ง ยืนยง เป็นต้น จากการอบรมเชิงปฏิบัติการในการทำแผนแม่บทชุมชนตำบลกกแดง โดยใช้ศาลาวัดในชุมชนเป็นห้องเรียนภาคทฤษฎีและบริบทชุมชนเป็นห้องเรียนภาคปฏิบัติ กระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชนได้ทำให้เกิดการสำรวจข้อมูลตนเอง ข้อมูลชุมชน ปัญหาภายในชุมชน การสำรวจรายจ่าย-รายได้ของครอบครัว-ชุมชน และทำให้พบว่าปัญหาสำคัญที่สุดของชุมชน คือ ความยากจน ภาวะหนี้สิน ป่าภายในชุมชนอย่างป่า “ดงบังอี” ที่ถือว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนที่เคยอุดมสมบูรณ์เริ่มเปลี่ยนเป็นแห้งแล้ง ขาดแคลน ในขณะที่คนในชุมชนเริ่มอยู่แบบตัวใครตัวมัน วัฒนธรรมความเอื้ออาทรการดูแลเอาใจใส่กันและกันเริ่มถดถอย เด็กรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ น้อยลง ทั้งๆที่ในอดีตผู้สูงอายุ คือ ผู้ช่วยบิดเป่า แก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน เป็นคลังความรู้ชุมชน เป็นหมอยาของชุมชน ฯลฯ

จากปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นได้เป็นที่มาของการรวมกลุ่มของผู้นำในการคิดค้นหาทางออก ร่วมกันว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น ภายในชุมชนได้อย่างไร หลายคนที่ต้องการให้ปัญหาจากการจัดทำแผนแม่บทชุมชนเป็นที่รับรู้กันอย่างกว้างขวาง จึงมีการกระจายข้อมูลข่าวสารโดยการไปหาแนวร่วม หากคนที่เข้าใจ พูดคุย อธิบาย จากคนกลุ่มเล็กๆ ตั้งแต่คนในระดับครอบครัวของตนเอง ญาติพี่น้อง มิตรสหาย ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ซึ่งการหาแนวร่วมมีเป้าหมายเพื่อการนำมาสู่การรวมกลุ่มและการแก้ไขปัญหภายในชุมชนร่วมกัน ได้แนวร่วมในระยะแรก 56 คน จำนวน 56 คนได้มาหารือร่วมกันอีกครั้ง โดยมีเจ้าหน้าที่จาก สสว .7 เป็นที่ปรึกษาและองค์การบริหารส่วนตำบลกกแดงเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณ ซึ่งโครงการแรกที่เป็นกระบวนการสู่การร่วมกันแก้ไขปัญหชุมชน คือ การรวมกันเป็นหนึ่งเดียว และการเสริมพลังพัฒนาศักยภาพด้วยการอบรมเป็นวิทยากรกระบวนการเพื่อให้ผู้นำ 56 คน สามารถเป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ใหม่ๆ ในด้านงานพัฒนาให้แก่คนในชุมชนได้ เช่น ความรู้ด้านการจัดทำแผนแม่บทชุมชนสู่การนำเสนอเป็นแผนร่วมในระดับตำบล การออกเวทีประชาคมในระดับหมู่บ้าน ซึ่งจากการอบรมเป็นวิทยากรกระบวนการได้ทำให้เกิดผลงานร่วมกันอันน่าชื่นชม นั่นคือ ชุมชนตำบลกกแดงจำนวน 13 หมู่บ้านสามารถร่วมเวทีประชาคม

และนำแผนแม่บทชุมชนผลักดันสู่แผน อ บต. ซึ่งเป็นแผนในระดับตำบลได้ การพัฒนาชุมชน โดยขบวนผู้นำยังไม่หยุดอยู่ที่เพียงการทำแผนเท่านั้น หากแต่ได้มีการขวนขวายความรู้จาก ภายนอกชุมชน โดยการไปศึกษาดูงานที่ อ . อาจสามารถ จ . ร้อยเอ็ด ซึ่งจุดเด่นของพื้นที่ที่ไป ศึกษา คือ การจัดสวัสดิการชุมชนได้ประสบผลสำเร็จ สวัสดิการที่อาจสามารถทำเป็น สวัสดิการที่มองไปที่ความสัมพันธ์ของคนกับธรรมชาติ นั้นหมายถึงคนพึ่งพิงธรรมชาติ คนอยู่ กับธรรมชาติ ชีวิตประจำวันของคนในแต่ละวันเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นป่า แม่น้ำ ปลาในแม่น้ำ ฯลฯ จากการไปศึกษาดูงานได้ทำให้ผู้นำได้เปิดโลกทัศน์และได้เห็น กลับมามองตำบลของตนว่าควรนำแบบอย่างจากอาจสามารถมาเป็นแนวทางในการ พัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชน คนในชุมชนควรมีการหันหน้าเข้ามาดูแลธรรมชาติ ดูแลกัน และกันมากขึ้นและสวัสดิการชุมชน น่าจะเป็นคำตอบของการแก้ไขปัญหา

3. เมื่อกระแสสวัสดิการชุมชนได้รับการตอบรับ

กระแสของการจัดสวัสดิการชุมชนในระยะนั้นเริ่มได้รับการตอบรับจากชุมชน โดยแกนนำ ชุมชนตำบลกกแดงได้ไปเข้าร่วมอบรมเรื่องสวัสดิการชุมชนที่ตำบลดงหมู ซึ่งจัดการอบรมขึ้น โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) การได้รับรู้ความรู้ ข้อมูลการจัดสวัสดิการ ชุมชนจากหลายที่ได้ทำให้แกนนำชุมชนตำบลกกแดงมีความมั่นใจมากขึ้นและได้ตกลงกันที่จะนำสวัสดิการชุมชนมาใช้ในการแก้ไขปัญหาชุมชนของกลุ่มตน และได้เริ่มปฏิบัติการโดย การตั้งกองทุนสวัสดิการวันละบาทขึ้นในตำบลกกแดง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุน สวัสดิการฯ/ที่ปรึกษากองทุนฯที่มาจากแกนนำภายในชุมชน โดยเน้นให้เป็นแกนนำชุมชนที่มี บารมีในชุมชน เป็นผู้ที่น่าเชื่อถือและได้รับความศรัทธาจากคนในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัด อบต. นายก อบต. ปราชญ์ชาวบ้าน ฯลฯ มีการ รับสมัครสมาชิกโดยสมาชิกลำดับแรกๆที่ต้องเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการ คือ คน ในครอบครัวของกรรมการกองทุน เช่น ภรรยา ลูก พ่อตา แม่ยาย ฯลฯ ซึ่งในขณะที่มีการรับ สมัครสมาชิกได้มีการตั้งระเบียบในการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก จำนวน 6 ประเภท คือ

- 1) สวัสดิการการเกิด : เป็นการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกที่คลอดบุตร ได้รับสวัสดิการ คนละ 500 บาท
- 2) สวัสดิการแก่ : เป็นสวัสดิการที่จัดให้แก่สมาชิกผู้สูงอายุ คนละ 300-1,200 บาท/ เดือน ตามระเบียบที่กำหนด
- 3) เจ็บป่วย : สวัสดิการให้สมาชิกที่บาดเจ็บ นอนโรงพยาบาล ในอัตราคนละ 100 บาท จำนวนไม่เกิน 7 คืน/คนปี

- 4) ตาย : จัดสวัสดิการให้รายละเอียด 2,500 บาท ในเบื้องต้น จนถึง 30,000 บาทตามระเบียบ
- 5) สวัสดิการค่าตอบแทนคณะกรรมการในการปฏิบัติหน้าที่ ครั้งละ 70 บาท/คน/ครั้ง
- 6) สวัสดิการอื่นๆ เช่น สวัสดิการด้านศูนย์เรียนรู้ ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่เครือข่ายอื่นๆ ในเขตตำบล อำเภอ จังหวัดใกล้เคียง ,สวัสดิการด้านการศึกษา ที่ทุกปีในช่วงเทศกาลสงกรานต์ สมาชิกในชุมชนจะมีการจัดระดมทุนการศึกษา โดยการแห่กัณฑ์หลอนทุนการศึกษาไปสมทบที่วัดศรีวิชัย ซึ่งมีพระครูวิชัยธรรมศิริ เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าคณะอำเภอที่เป็นที่ปรึกษาและร่วมจัดสรรเงินกองทุนเพื่อการศึกษาให้แก่เด็กเรียนดีแต่ยากจนในระดับอำเภอ ซึ่งการระดมทุนการศึกษาจะดำเนินการในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ทุกวันที่ 15 เมษายน ของทุกปี ปีละไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท มีการคัดเลือกนักเรียนละ 2 คน/หมู่บ้าน ใน 1 ปี ซึ่งกองทุนเพื่อการศึกษาได้มีการขยายไปสู่หมู่บ้านนอกตำบล เช่น บ้านร่มเกล้า บ้านนาออก บ้านนิคม บ้านโชคชัย เป็นต้น และในส่วนของความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส กองทุนสวัสดิการตำบลกกแดง ได้มีการสำรวจผู้ด้อยโอกาสในชุมชนร่วมกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลกกแดง พบว่ามีผู้พิการในตำบลประมาณ 20 ราย และผู้ป่วยโรคเอดส์ 2 ราย ซึ่งการช่วยเหลือผู้พิการและผู้ป่วยโรคเอดส์ทางองค์การบริหารส่วนตำบลกกแดงได้ มีการกำหนดจ่ายเบี้ยยังชีพให้รายละเอียด 500 บาท/เดือน

โดยสวัสดิการทั้ง 6 ประเภทได้มีการจัดสรรการบริหารจัดการ เป็น 20 เปอร์เซ็นต์,จัดสวัสดิการเป็น 50 เปอร์เซ็นต์และอื่นๆ เช่นการกู้ยืม เป็น 30 เปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้ในส่วนของเงินกองทุนในการจัดสวัสดิการได้รับมาจากหลายส่วน เช่น เงินออมของสมาชิก วันละ 1 บาท,เงินสนับสนุนจาก อบต.กกแดง จำนวน 100,000 บาท,เงินสนับสนุนจาก สสว.7 จำนวน 3,000 บาท และจากการสมทบของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน)จำนวน 45,000 บาท ปัจจุบันมีเงินกองทุนทั้งสิ้น 413,474 บาท มีสมาชิกกองทุนสวัสดิการตำบลกกแดง จำนวน 786 คน จาก 13 หมู่บ้าน จำนวน 1,292 ครัวเรือน

4. อนาคตกับการสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน

การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลกกแดง ภายใต้การนำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายเสน รูปเหมาะ ซึ่งเป็นหนึ่งในแกนนำ สำคัญคนหนึ่งที่เป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ตำบลกกแดง เริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมการทำงานร่วมกับกองทุนซีพี และต่อเนื่องเข้าสู่การอบรมแผนแม่บทชุมชน ด้วยบทบาทหน้าที่การทำงานเพื่อชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง จึงได้รับความไว้วางใจได้รับเลือกให้เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกกแดงในปัจจุบัน

สำหรับบทบาทการหนุนเสริมกองทุนสวัสดิการชุมชนในส่วนของ อบต. จากการสัมภาษณ์นายก อบต. คำตอบที่ได้รับเป็นคำตอบที่เป็นกำลังใจที่ดีในการทำงานของขบวนองค์กรชุมชน ดังนี้

“เมื่อพูดถึงการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน อบต. กกแดงมีนโยบายที่จะสนับสนุนอย่างเต็มที่ เพราะเห็นว่าสวัสดิการชุมชนเป็นสวัสดิการที่ดูแลพี่น้องภายในชุมชน สามารถเข้าถึงชุมชนได้อย่างแท้จริง เป็นสวัสดิการที่ให้มากกว่าการสงเคราะห์ คนในชุมชนจะรู้ดีว่า เขาควรช่วยใคร ช่วยครอบครัวไหนก่อนหลัง หรือถ้าเป็นผู้พิการประมาณไหนจะช่วย ถ้านิวัดวัน 1 นิว ถือว่าเป็นผู้พิการเหมือนกัน แต่เขาสามารถทำงานได้ ช่วยเหลือตนเองได้ กองทุนของเราก็จะพิจารณาคนที่จำเป็นมากกว่า แบบนี้แหละคือการบริหารจัดการการช่วยเหลือโดยคนในชุมชน คนในชุมชนจะรู้ดีว่าเขาควรช่วยใครก่อน

สำหรับในด้านการสนับสนุนโดย อบต. เห็นว่า อบต. จะเป็นพี่เลี้ยงของชุมชน เป็นหน่วยงานหลักที่อยู่ในใกล้ชิดชุมชนมากที่สุด นอกจากนี้เราจะสนับสนุนงบประมาณหนึ่งสำหรับการศึกษาดูงานด้วย เพื่อความต่อเนื่องในการพัฒนากองทุนสวัสดิการ รวมถึงการเป็นหน่วยงานกลางในการประสาน การประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชน เช่น การสนับสนุนงบประมาณจากปีแรก ปี 49 อบต.สนับสนุนไป 100,000 บาท และปีต่อไปเราจะสนับสนุนปีละ 30,000 บาท ทุกปี นอกจากนี้ อบต.เรายังได้สนับสนุนสถานที่ตั้งของกองทุน วัสดุสำนักงาน ค่าน้ำ-ไฟ ด้วย”

5. ทิศทางการพัฒนาในอนาคตและข้อเสนอเชิงนโยบาย

สำหรับแผนการพัฒนางานกองทุนสวัสดิการในอนาคต คือ การเปิดรับสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นที่ครอบคลุมเต็มพื้นที่ในตำบลกกแดง, การสำรวจข้อมูลผู้ด้อยโอกาสที่ยังไม่ได้รับสวัสดิการใดๆ เพื่อการช่วยเหลือการจัดสวัสดิการให้กลุ่มคนเหล่านี้ต่อไปในอนาคต, การปรับปรุงระเบียบข้อปฏิบัติให้เหมาะสมกับยุคสมัย, การวางแผนการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนเรียนรู้, การให้โอกาสสมาชิกในการออมเงินแบบผ่อนและการวางแผนการเพิ่มเงินกองทุนเพื่อความยั่งยืน และในปัจจุบันกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกกแดงสามารถจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลผ่านการรับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์แล้ว

หากถามถึงความยั่งยืนของกองทุน ว่า จะมีวิธีการดำเนินการอย่างไร คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการ ฯลฯ หลายท่านที่ได้ให้ความคิดเห็นไว้อย่างน่าสนใจ เช่น การระดมเงินกองทุนโดยการชิงวัฒนธรรมชุมชน เช่น บุญโฮมคุณหลาน หรือ การสนับสนุนด้านอาชีพโดยการปล่อยกู้ให้สมาชิก การขยายสมาชิกโดยการปรับกติกาของกองทุนสวัสดิการชุมชนให้น่าสนใจและทันสมัยกับการช่วยเหลือสมาชิกที่หลากหลายขึ้น การขอสนับสนุนเงินจากหน่วยงานต่างๆ และรวมถึงการซื้อพันธบัตรรัฐบาล เป็นต้น

สำหรับในส่วนของทิศทางการพัฒนาสวัสดิการในอนาคตที่มีขบวนการชุมชนเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน โดยคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกกแดงได้ร่วมกันเสนอไว้ อย่างน่าสนใจ ดังนี้

- 1) การเสนอให้รัฐเน้นการเชื่อมโยงสวัสดิการรัฐกับสวัสดิการในระดับพื้นที่ โดยกำหนดให้มีระเบียบกติกา กรณีการคัดเลือกสมาชิกในชุมชนที่จะได้รับสวัสดิการจากรัฐ เช่น เบี้ยยังชีพ หรือผ้าห่มदानภ ยหนาว ฯลฯ ว่า ให้สมาชิกผู้มีสิทธิจะได้รับต้องผ่านการออมมาอย่างน้อยในระดับหมู่บ้าน-ตำบลมาก่อน ไม่ต่ำกว่า 6 เดือน-1 ปี ซึ่งหากสามารถจัดระบบการเชื่อมโยงเช่นนี้ได้ จะสามารถแก้ไขข้อครหาที่ว่าสวัสดิการที่จัดโดยรัฐล้วนแต่เป็นญาติพี่น้องของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้
- 2) การให้ความรู้สวัสดิการ ควรมีการปลูกฝังตั้งแต่เด็ก อาจมีการจัดเป็นหลักสูตร การศึกษาตั้งแต่ในระดับประถมศึกษา ที่ให้เด็กได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการ ให้เด็กมีนิสัยการออมเพื่อสังคมไม่ใช่ออมเพื่อตนเองฝ่ายเดียว เน้นให้เด็ก รู้จักการช่วยเหลือสังคม ชุมชน
- 3) นโยบายชี้นำ 1:1:1 ที่มาจาก 3 ภาคส่วน คือ ภาคประชาชน 1 ส่วน ภาครัฐ 1 ส่วน และภาค อปท. 1 ส่วน ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาได้หลายระดับ เช่น ภาคประชาชนไม่ต้องเป็นฝ่ายที่รอรับฝ่ายเดียว ซึ่งภาคประชาชนจะได้รับการสมทบจากรัฐและอปท.ต้องสามารถพึ่งตนเองได้ก่อน
- 4) เสนอให้ อบต.จัดทำข้อบัญญัติตำบลในเรื่องของการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชนและการกำหนดให้ อบต. เป็นพี่เลี้ยง/ที่ปรึกษาให้แก่กองทุนสวัสดิการตำบลโดยตำแหน่ง

7. แผนภาพสรุปภาพรวมทั้งระบบของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกกแดง

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลกกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร

